
Paulina Motylińska

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

ORCID: 0000-0002-1652-4832

Anna Pieczka-Węgorkiewicz

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

ORCID: 0000-0002-5136-7975

Poczucie bezpieczeństwa informacyjnego – obszar znaczeniowy pojęcia w perspektywie studentów

Wprowadzenie

Poczucie bezpieczeństwa informacyjnego to nowatorski koncept z pogranicza nauk o bezpieczeństwie i informatologii, odnoszący się do stanu, w którym użytkownik informacji nie odczuwa zagrożeń wynikających zarówno z kontaktu z informacją niskiej jakości, jak i z utraty całości lub części zgromadzonych zasobów informacyjnych. W zamian towarzyszy mu poczucie spokoju, pewności i satysfakcji z doświadczanego poziomu bezpieczeństwa informacyjnego oraz przekonanie o posiadaniu zasobów (w tym np. wiedzy i umiejętności związanych z oceną jakości informacji), niezbędnych do podjęcia odpowiednich działań w obliczu sytuacji kryzysowej¹. Warto

¹ A. Pieczka, P. Motylińska (2021). *Poczucie bezpieczeństwa informacyjnego*. W: P. Korycińska (red.). *Horyzonty Informacji 2*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków, s. 34.

nadmienić, że brak poczucia zagrożenia nie oznacza, że zagrożenia owe nie istnieją lub że podmiot nie jest ich świadomy. Wypływa jedynie stąd, że w subiektywnym doświadczeniu jednostki ryzyka te nie są odczuwane jako zagrożenie. Świadomość istnienia określonych niebezpieczeństw o charakterze informacyjnym może (choć nie musi) skłonić użytkownika do podjęcia stosownych działań zabezpieczających (np. związanych z zapewnieniem ochrony prywatnych informacji w internecie, weryfikujących jakość informacji lub ograniczających dopływ informacji niskiej jakości), przyczyniając się tym samym do uzyskania satysfakcjonującego poziomu bezpieczeństwa informacyjnego².

W naukach o bezpieczeństwie kategoria poczucia bezpieczeństwa informacyjnego łączy się bezpośrednio z koncepcjami bezpieczeństwa informacyjnego, bezpieczeństwa informacji oraz ogólnie rozumianym zjawiskiem poczucia bezpieczeństwa człowieka. Stanowi ona naturalny krok w kierunku rozwoju tych idei, odpowiadając na potrzebę wnikliwego zbadania wpływu nowoczesnych technologii informacyjnych na użytkowników informacji w różnych aspektach ich życia, w tym także w odniesieniu do problematyki poczucia bezpieczeństwa.

Pomimo znaczenia omawianej problematyki i jej naturalnego związku z obszarem nauk o bezpieczeństwie, w piśmiennictwie naukowym z tego zakresu – zarówno polskim, jak i międzynarodowym – brakuje opracowań empirycznych skoncentrowanych na subiektywnych doświadczeniach i refleksjach konkretnych grup użytkowników informacji, związanych z ich odczuwanym poziomem bezpieczeństwa informacyjnego.

Prezentowany artykuł stanowi próbę częściowego wypełnienia zidentyfikowanej luki badawczej poprzez udzielenie odpowiedzi na pytanie o sposób pojmowania kategorii poczucia bezpieczeństwa informacyjnego przez rzeczywistych użytkowników informacji. Nadrzędnym celem pracy jest zidentyfikowanie sposobów, w jakie użytkownicy informacji definiują termin „poczucie bezpieczeństwa informacyjnego”. W pierwszej części artykułu omówiono aktualny stan badań, poddając analizie zarówno zagraniczne, jak i krajowe publikacje przywołujące omawiane pojęcie, a następnie przedstawiono metodologię oraz rezultaty badania jakościowego, przeprowadzonego w gronie studentów Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w roku akademickim 2021/2022. Pracę podsumowuje zwięzłe omówienie ograniczeń badawczych, poprzedzone analizą uzyskanych rezultatów.

Artykuł stanowi rozszerzenie badania, którego wyniki zostały przedstawione w pracy *Poczucie bezpieczeństwa informacyjnego*³, jak również

² Tamże, s. 35.

³ Tamże.

uzupełnienie analiz autorek dotyczących zagrożeń dla poczucia bezpieczeństwa informacyjnego⁴.

Poczucie bezpieczeństwa informacyjnego w ujęciu teoretycznym

Publikacje przywołujące termin poczucie bezpieczeństwa informacyjnego (w języku angielskim występujący raczej jako *sense of information safety* niż *feeling of information safety*) wywodzą się głównie z nauk o komunikacji społecznej i mediach oraz nauk o bezpieczeństwie i dotyczą m.in. takich aspektów, jak cyberprzestępczość⁵, cyberbezpieczeństwo i analiza ryzyka⁶, zdrowotne kompetencje informacyjne⁷ oraz doradztwo dla młodzieży⁸. Sposób, w jaki autorzy tych opracowań posługują się kategorią poczucia bezpieczeństwa informacyjnego, można jednak uznać za ogólny i intuicyjny. Przykładowo, w pracach Liu i in. traktowane jest jako jedna z nowych umiejętności (*skills*) wchodzących w skład szeroko pojętych zdrowotnych kompetencji informacyjnych⁹. Venkataramanan i Ravi wspominają natomiast o fikcyjności poczucia bezpieczeństwa informacyjnego w kontekście zagrożeń związanych z cyberprzestępczością¹⁰, zaś Krzaklewska i Potochnik odnoszą je do sytuacji, w której użytkownicy mają pewność, że otrzymają informację wysokiej jakości wtedy, gdy będą jej potrzebować¹¹. Termin pojawia się także w raporcie dotyczącym bezpieczeństwa informacyjnego uchodźców

⁴ P. Motylińska, A. Pieczka (2022). Zagrożenia wpływające na poczucie bezpieczeństwa informacyjnego - perspektywa studentów. „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia de Securitate”, 12 (2), s. 127-140.

⁵ N. Venkataramanan, T.N. Ravi (2016). A Review on Digital Forensic Investigation Frameworks and Real World Cyber Crime Cases. „International Journal on Recent and Innovation Trends in Computing and Communication”, 4(1), s. 198-204.

⁶ A. Ali, N. Zulfiqar, M. Usama, R.M. Ikraam (2025). Impact of Cyber security Measures on Risk Mitigation, with the Mediating Role of Data Protection. „Indus Journal of Social Sciences”, 3(1), s. 356-372.

⁷ H. Liu (2021). *eHealth Literacy and Physical Activity in Chinese College Students: Scale Development and Model Testing* (Doctoral dissertation). Hong Kong Baptist University; H. Liu, B. Chow, W. Liang, H. Hassel, Y.W. Huang (2021). Measuring a broad spectrum of eHealth skills in the Web 3.0 context using an eHealth Literacy Scale: Development and validation study. „Journal of Medical Internet Research”, 23(9), e31627.

⁸ E. Krzaklewska, D. Potochnik (2014). Survey on Impact of Youth Information and Counselling. W: *Compendium on National Youth Information and Counselling Structures*. ERYICA, Council of Europe, s. 46-63.

⁹ H. Liu et al. (2021). *Measuring a broad spectrum...* Dz. cyt.

¹⁰ N. Venkataramanan, T.N. Ravi (2016). *A Review on...* Dz. cyt.

¹¹ E. Krzaklewska, D. Potochnik (2014). *Survey on...* Dz. cyt.

z Ukrainy przebywających w Rumunii – przedstawia zagadnienia związane z dostępem do aktualnych i wiarygodnych informacji na temat praw oraz humanitarnego wsparcia dla osób uciekających przed wojną¹².

Należy w tym miejscu zaznaczyć, że w analizowanych pracach poczucie bezpieczeństwa informacyjnego nie jest traktowane jako samodzielny przedmiot badań. Co więcej, brak w nich choćby podstawowego objaśnienia, w jaki sposób termin ten jest przez badaczy rozumiany, zaś definicje tego zjawiska, wyrażone *explicite*, w zasadzie nie występują.

W celu ustalenia zakresu znaczeniowego analizowanego pojęcia podjęto próbę uzyskania konkretnej definicji terminu poczucie bezpieczeństwa informacyjnego przy użyciu narzędzia Consensus App – wyszukiwarki naukowej wykorzystującej sztuczną inteligencję do analizowania tekstów naukowych. Narzędzie to nie było w stanie stworzyć jednoznacznej definicji, ponieważ taka nie została odnaleziona w zagranicznej literaturze przedmiotu (stan na dzień 24.03.2025). Na podstawie dostępnej literatury naukowej termin ten został jednak powiązany z zagadnieniami przeciążenia informacyjnego oraz rozwojem nowych technologii, które wpływają na poczucie bezpieczeństwa jednostki.

Wyraźnie widać więc, że w międzynarodowym piśmiennictwie naukowym, również tym z zakresu nauk o bezpieczeństwie, jak dotąd niewiele pisze się o poczuciu bezpieczeństwa informacyjnego. Zdecydowanie więcej można znaleźć o samym poczuciu bezpieczeństwa (ang. *sense of safety* lub ewentualnie *feeling of safety*), bezpieczeństwie informacyjnym (ang. *information safety*) i o bezpieczeństwie informacji (ang. *information security*), przy czym to ostatnie wydaje się zjawiskiem silniej eksplorowanym (nie tylko w naukach o bezpieczeństwie). Przykładowo, wyszukiwarka Google Scholar zwraca około 18 tysięcy wyników dla frazy „information safety” i ponad 1 milion rezultatów dla frazy „information security” (stan na 06.02.2025). O różnicy między tymi dwoma koncepcjami wyraźnie pisała Ilvonen, zwracając uwagę na fakt, że termin *information safety* obejmuje zarówno perspektywę ochrony obiektu (informacji) przed zagrożeniami, jak i niepowodowania zagrożeń przez sam obiekt (informację) – w tym np. informację niskiej jakości, zaś *information security* odnosi się wyłącznie do zabezpieczenia obiektu (informacji) przed zagrożeniami¹³.

W kontekście publikacji krajowych termin poczucie bezpieczeństwa informacyjnego bywa co prawda stosowany przez badaczy reprezentujących

¹² M. Negru, I. Scott, A. Belobra (2022). *Barriers & Bridges: communication & information exchange with Ukrainian refugees in Romania*. Center for Independent Journalism in Romania. <https://internews.org/wp-content/uploads/2022/09/Romania-Information-Ecosystem-Assessment-Executive-Summary-Sep-2022.pdf> [dostęp: 24.03.2025].

¹³ I. Ilvonen (2011). *Information Security Culture or Information Safety Culture - What do Words Convey? W: European Conference on Cyber Warfare and Security*. Academic Conferences International Limited, s. 148-154.

różne dyscypliny naukowe, lecz – podobnie jak w przypadku piśmiennictwa zagranicznego – najczęściej jest on rozumiany potocznie i w sposób wąski, jako poczucie, że bezpieczna jest sama informacja lub system informacyjny (np. w tekście Kozłowskiego¹⁴, Poniatowskiego¹⁵ lub Popiołka¹⁶). Nieco szerzej pojęcie to ujmuje Łabędź w pracy na temat poczucia bezpieczeństwa we współczesnym społeczeństwie polskim, w której poczucie bezpieczeństwa informacyjnego zostało przez autora uznane za jeden z elementów poczucia bezpieczeństwa społeczeństwa (obok poczucia bezpieczeństwa ekonomicznego, społecznego, publicznego, politycznego, militarnego, kulturowego i ekologicznego)¹⁷. O zawiłościach utrudniających jednoznaczne rozumienie analizowanego terminu, wynikających m.in. z chaosu definicyjnego dotyczącego koncepcji bezpieczeństwa informacyjnego i bezpieczeństwa informacji, autorki pisały szerzej w pracy *Ewaluacja jakości informacji jako komponent zachowania bezpieczeństwa informacyjnego*¹⁸, poddając omawiane zagadnienie szczegółowej analizie terminologicznej. W kolejnych latach o poczuciu bezpieczeństwa informacyjnego pisały także K. Batorowska¹⁹ oraz H. Batorowska²⁰, odnosząc je m.in. do kultury bezpieczeństwa informacyjnego w zmiennej rzeczywistości VUCA oraz sposobu postrzegania bezpieczeństwa powszechnego we współczesnym środowisku informacyjnym.

¹⁴ R. Kozłowski (2013). *Ewolucja struktur organizacyjnych powodowanych wdrożeniem zaawansowanych technologii informacyjnych na przykładzie operatora telekomunikacyjnego*. W: M. Matejun, K. Szymańska (red.). *Perspektywy rozwoju przedsiębiorczości w warunkach niepewności i ryzyka*. Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej. Łódź, s. 176.

¹⁵ P. Poniatowski (2021). *Niedopuszczalne lub nieuprawnione przetwarzanie danych osobowych – aspekty prawne*. „Prokuratura i Prawo”, (10), s. 71.

¹⁶ M. Popiołek (2018). *Indywidualne zarządzanie prywatnością w serwisach społecznościowych – zarys problemu w kontekście rozważań dotyczących społeczeństwa informacyjnego*. „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy”, 53, s. 222.

¹⁷ K. Łabędź (2018). *Poczucie bezpieczeństwa we współczesnym społeczeństwie polskim*. „Facta Simonidis”, 11(1), s. 54-55.

¹⁸ P. Motylińska, A. Pieczka (2020). *Ewaluacja jakości informacji jako komponent zachowania bezpieczeństwa informacyjnego*. W: P. Korycińska (red.). *Horyzonty informacji*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków, s. 62-76.

¹⁹ K. Batorowska (2024). *Poczucie bezpieczeństwa informacyjnego w świecie VUCA*. „Nowoczesne Systemy Zarządzania”, 19(1), s. 39-54; K. Batorowska (2023). *Poczucie bezpieczeństwa informacyjnego społeczności lokalnych w aspekcie wybranych zagrożeń cywilizacyjnych na przykładzie społeczności Suchej Beskidzkiej (Rozprawa doktorska)*. Uniwersytet w Siedlcach.

²⁰ H. Batorowska (2021). *Edukacja dla kształtowania poczucia bezpieczeństwa informacyjnego w turbulentnym środowisku VUCA*. W: D. Kaźmierczak i in. (red.). *Edukacja w świecie VUCA. Szanse, wyzwania, zagrożenia*. Wydawnictwo Libron. Kraków, s. 289-301; H. Batorowska, K. Batorowska (2024). *Rozszerzenie obszaru bezpieczeństwa powszechnego człowieka funkcjonującego w (nie)bezpiecznym środowisku informacyjnym*. „Rocznik Bezpieczeństwa Morskiego”, XVIII, s. 5-17.

W tym miejscu warto zauważyć, że przywołane dotychczas badania mają w większości charakter teoretyczny. Opierają się na analizie zastanej literatury i w większości nie koncentrują się *stricte* na poczuciu bezpieczeństwa informacyjnego jednostki, posługując się tym terminem w sposób potoczny i nie nadając omawianemu zjawisku statusu autonomicznej kategorii badawczej. Brakuje natomiast opracowań empirycznych, zmierzających do określenia sposobu rozumienia terminu poczucie bezpieczeństwa informacyjnego przez określone grupy użytkowników informacji. Przyczynę do wypełnienia tej luki stanowią badania przedstawione w dalszej części artykułu.

Metodologia

W prezentowanym badaniu jakościowym wzięło udział 22 studentów kierunku „bezpieczeństwo państwa” (specjalność „bezpieczeństwo informacyjne”, studia stacjonarne i niestacjonarne II stopnia) oraz 34 studentów kierunku „bezpieczeństwo zdrowotne” (studia stacjonarne I stopnia) kształcących się na Uniwersytecie Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Wśród badanych znalazło się 12 studentów (7 mężczyzn i 5 kobiet) II roku studiów stacjonarnych II stopnia BP, 10 studentów (7 mężczyzn i 3 kobiety) II roku studiów niestacjonarnych II stopnia BP oraz 34 studentów (10 mężczyzn i 24 kobiety) II roku studiów stacjonarnych I stopnia BZ.

Badanie przeprowadzono z wykorzystaniem metody pamiętników. Podczas kursów realizowanych w roku akademickim 2021/2022 studenci zostali poproszeni o prowadzenie dzienników obserwacji zagrożeń dla ich bezpieczeństwa informacyjnego w codziennym życiu oraz o odpowiedź na pytanie, czym dla nich jest poczucie bezpieczeństwa informacyjnego. Strukturyzowane dzienniczki obserwacji zagrożeń, prowadzone w formie pisemnej, obejmowały cztery główne aspekty: opis sytuacji zagrożenia poczucia bezpieczeństwa informacyjnego, skutki zdarzenia, reakcja respondenta, uwagi/komentarze. Zebrano łącznie 56 dzienników, zawierających także indywidualne wyjaśnienia terminu poczucia bezpieczeństwa informacyjnego. W niniejszym artykule zostaną przedstawione wyłącznie propozycje definicji terminu zawarte w dziennikach studentów.

Zgromadzony materiał badawczy poddano analizie jakościowej. Posłużono się przy tym metodą jakościowej analizy zawartości (ang. *qualitative analysis of content*), która pozwala na uchwycenie zakresów znaczeniowych danego pojęcia lub zjawiska²¹. Podczas opracowywania wypowiedzi studentów starano się wyodrębnić grupy tematyczne/kategorie nadrzędne, do

²¹ B. Wildemuth (2009). *Applications of social research methods to questions in information and library science*. Libraries Unlimited. Westport, Conn.

których można przyporządkować zidentyfikowane definicje. W tabelach 1-2 przedstawiono pogrupowane tematycznie odpowiedzi respondentów; w nawiasach podano liczbę wypowiedzi, w których dane znaczenie opisywanego pojęcia wystąpiło (n=56).

Rezultaty

W definicjach poczucia bezpieczeństwa informacyjnego sformułowanych przez studentów (Tabela 1) najczęściej pojawiały się stwierdzenia, iż jest to **poczucie** braku lęku (7, np. o bezpieczeństwo swoich danych) lub poczucie spokoju i braku stresu (2), np.:

Poczucie bezpieczeństwa informacyjnego oznacza dla mnie brak lęku o zagrożenia z którymi może się wiązać przetwarzanie lub samo posiadanie danej informacji²².

Część studentów stwierdziła, że jest to poczucie odnoszące się do bezpieczeństwa prywatnych informacji i danych osobowych (6) oraz poczucie zaufania do osoby, której się je udostępnia. W 15 wypowiedziach studentów wystąpiła definicja poczucia bezpieczeństwa informacyjnego odnosząca się do **stanu**: braku zagrożenia utratą lub kradzieżą danych (5), dostarczania informacji wysokiej jakości (np. wiarygodnych, prawdziwych, obiektywnych) informacji (5), przechowywania danych w sposób bezpieczny (3), bezpiecznego korzystania z technologii (2), jak również stanu przekazywania informacji w bezpieczny sposób. Warte podkreślenia są tu wypowiedzi studentów zwracające uwagę na powiązanie poczucia bezpieczeństwa informacyjnego właśnie z jakością informacji, np.:

Dla mnie jest stan spokoju spowodowany obiektywnie przekazywanymi bieżącymi informacjami.

Poczucie bezpieczeństwa informacyjnego według mnie oznacza, że dostajemy rzetelne, sprawdzone informacje [...]. Jest to również szeroka możliwość wyboru źródeł informacji i formowania własnej opinii.

To także pewność, że informacja którą otrzymuje jest wiarygodna a sama jej treść nie wzbudza lęku, lub podejrzeń. To stan, kiedy nie muszę się martwić o to, czy wszystko jest w porządku z otrzymaną informacją, lub, czy nie zagraża jej przeinaczenie, nieodpowiednie wykorzystanie lub wypłynięcie.

²² W przytoczonych wypowiedziach studentów zachowano pisownię oryginalną.

Dla znaczącej grupy respondentów poczucie bezpieczeństwa informacyjnego to **sytuacja** pewności ochrony swoich danych i informacji (10), jak również sytuacja, w której czują się pewni swoich praw i konsekwencji podejmowanych działań oraz posiadają wystarczającą wiedzę w tym obszarze (2). Poczucie bezpieczeństwa informacyjnego definiowane było także jako swobodny (2) **dostęp** do informacji rzetelnych i obiektywnych (7); świadomość istnienia zagrożeń informacyjnych (2), ale też ochrony danych (4); a także jako **przechowywanie informacji** (5) w sposób bezpieczny i w niewielkiej ilości, **potrzeba człowieka** (3), **umiejętność** (2) rozwiązywania problemów i rozpoznawania prób manipulacji informacją oraz **zaufanie** (1) do jakości informacji.

Tabela 1. Definicje poczucia bezpieczeństwa informacyjnego w wypowiedziach studentów

Poczucie bezpieczeństwa informacyjnego to:		
Poczucie (16)	- braku lęku (o swoje dane lub oszustwo) (7) - że prywatne informacje / dane osobowe są bezpieczne (6) - spokoju i braku stresu (2) - zaufania do osoby, której podajemy swoje dane (2)	
Stan (15)	- braku zagrożenia (utruty lub kradzieży danych) (5) - dostarczania informacji wysokiej jakości (np. potwierdzonych / wiarygodnych / prawdziwych / obiektywnych) (5) - przechowywania informacji w bezpieczny sposób (3) - bezpiecznego korzystania z technologii (2) - przekazywania informacji w bezpieczny sposób	
Sytuacja (12)	- pewności ochrony danych i informacji (10) - posiadania wiedzy (2) - pewności swoich praw i konsekwencji działań	
Dostęp do informacji (9)	- rzetelnych / sprawdzonych / obiektywnych (7) - swobodny (2)	

Świadomość (8)	- ochrony naszych danych (4) - niskiej jakości informacji / manipulacji informacją (2) - zagrożeń informacyjnych (2) - że informacje pochodzą ze sprawdzonego źródła	
Przechowywanie informacji (5)	- w sposób bezpieczny (4)	- w bazie danych - w niewielkiej ilości
Potrzeba człowieka (3)	- gwarantująca rozwój społeczeństwa informacyjnego - chroniona prawnie	
Umiejętność (2)	- rozwiązywania problemów - rozpoznawania manipulacji informacją	
Zaufanie	- do jakości informacji	

Źródło: Opracowanie własne.

W celu ułatwienia studentom wyjaśnienia pojęcia poczucia bezpieczeństwa informacyjnego zapytano także o wskazanie konkretnych sytuacji, w których ludzie mogą czuć się bezpieczni informacyjnie. Szczegółowe dane wskazano w Tabeli 2. W prawie $\frac{1}{3}$ wszystkich wypowiedzi studentów (17) pojawiło się stwierdzenie, że ludzie mogą czuć się bezpieczni informacyjnie wtedy, gdy przestrzegają podstawowych zasad bezpieczeństwa (głównie w cyberprzestrzeni), takich jak: posiadanie zainstalowanego oprogramowania antywirusowego na wykorzystywanych urządzeniach (10), stosowanie odpowiednich haseł dostępu do kont w serwisach internetowych (7) lub ograniczenie publikowania informacji w internecie (3), szczególnie w mediach społecznościowych. To zaufanie do skuteczności stosowanych zasad bezpieczeństwa w sieci jest widoczne w wypowiedziach respondentów:

Czuję się bezpiecznie informacyjnie w momencie logowania się i konieczności ustalenia własnego hasła, bo wtedy wiem, że tylko ja będę go znała i mogła z niego korzystać, a dodatkowo poczucie bezpieczeństwa informacyjnego zapewnia mi zainstalowany antywirus na laptopa.

Ja osobiście czuję się bezpieczna informacyjnie gdy posiadam dobre oprogramowanie komputerowe i antywirusa. Do poczucia bezpieczeństwa informacyjnego przyczynia się także bezpieczne hasło do każdego serwisu internetowego.

Według studentów ludzie mogą czuć się bezpieczni informacyjnie w sytuacji otrzymywania informacji (12) rzetelnych i zweryfikowanych (9),

obiektywnych lub pozbawionych manipulacji (5) oraz pochodzących ze źródeł wysokiej jakości, np. legalnych lub rządowych:

Ludzie mogą czuć się bezpieczni informacyjnie w sytuacji gdy wszelkie komunikaty, które do nich docierają (wiadomości, reklamy, rozmowy) są obiektywne, pozbawione manipulacji.

Czuje się bezpiecznie kiedy mam pewność, że informacje które do mnie docierają są prawdziwe i rzetelne, kiedy informacja ma odpowiedni przekaz i nadawcę.

Poczucie bezpieczeństwa informacyjnego zapewnia także sytuacja ochrony danych (szczególnie osobowych) przed różnymi zagrożeniami, takimi jak ujawnienie nieodpowiednim osobom (5), modyfikacja (2) lub zniszczenie (2), szczególnie przez państwo lub w oparciu na aktach prawnych, np.:

Ludzie mogą czuć się bezpieczni informacyjnie kiedy ich informacje są chronione przez państwo.

Możemy czuć się bezpieczni informacyjnie będąc objęci klauzulą RODO lub inną klauzulą odnoszącą się do przechowywania i udostępniania konkretnych informacji o człowieku.

Według studentów poczucie bezpieczeństwa informacyjnego może występować również w sytuacjach posiadania przez człowieka wiedzy (9), np. na temat zagrożeń (5), ochrony swoich danych (2) lub przetwarzania danych osobowych, a także ogólnie na temat bezpieczeństwa informacyjnego (3), np.:

Ludzie mogą czuć się bezpieczni informacyjnie [...] kiedy ich wiedza na temat bezpieczeństwa informacyjnego jest obszerna.

W 6 wypowiedziach studentów pojawiło się stwierdzenie, że poczucie bezpieczeństwa informacyjnego występuje w sytuacji, gdy nie ma konieczności podawania swoich danych publicznie, w różnych formularzach internetowych itp., np.:

Ja czuję się bezpieczna informacyjnie, gdy nie muszę podawać nadmiernie swoich danych do wielu różnych stron internetowych bądź instytucji.

Co ciekawe, 3 osoby stwierdziły, że obecnie ludzie nie mogą czuć się bezpieczni informacyjnie:

Ja osobiście czuję się bezpieczny informacyjnie wtedy kiedy nie korzystam z telefonu, komputera, telewizora, laptopa itp. Jak dla mnie w świecie informacji w dzisiejszych czasach już nigdzie nie da się czuć do końca bezpiecznym.

Według mojej opinii, ludzie aktualnie nie mogą czuć się w pełni bezpieczni informacyjnie, ponieważ wszelkie oprogramowania szkodliwe dla użytkowników stale ewoluuje, a żeby było ono wciąż aktualne i szło w parze z obroną przed nim, niezbędne jest monitorowanie wszelkiej aktywności w sieci. Wiele przypadków po dziś dzień pokazuje, że człowiek nie może czuć się bezpiecznie w sieci (np. ostatnie wydarzenia z oprogramowaniem śledzącym Pegasus).

Sytuacjami poczucia bezpieczeństwa informacyjnego dla respondentów są także m.in. sytuacje kontrolowania zarządzania informacją i swoimi danymi (2), braku śledzenia aktywności w mediach społecznościowych (2), ograniczania korzystania z nowych technologii i mediów (2) lub formowania własnej opinii i wolności wypowiedzi.

Tabela 2. Sytuacje poczucia bezpieczeństwa informacyjnego w wypowiedziach studentów

Ludzie mogą czuć się bezpieczni informacyjnie wtedy, gdy:		
Przestrzegają zasad bezpieczeństwa (17)	- zainstalowany program antywirusowy (10) - hasła dostępu (7) - unikanie podejrzanych wiadomości (4) - ograniczenie publikowania informacji w internecie, w tym w mediach społecznościowych (3) - aktualizacja oprogramowania (2) - zabezpieczone konto (2) - fizyczne zabezpieczenia (np. odpowiednie ściany i okna) - rozsądek	
Kiedy otrzymywane informacje są / pochodzą z (12)	- rzetelne i zweryfikowane (9) - obiektywne / pozbawione manipulacji (5) - z legalnego źródła - z wielu źródeł informacji - ze stron rządowych - nie nadmiarowe	

Gdy ich dane są chronione (9)	- nie są ujawniane nieodpowiednim osobom (5) - przed modyfikacją (2) - przed zniszczeniem (2) - przez państwo (2)	- hasłem - oprogramowaniem antywirusowym
Posiadają wiedzę (9)	- o zagrożeniach (5) - na temat bezpieczeństwa informacyjnego (3) - o ochronie swoich danych (2) - na temat przetwarzania danych osobowych - o weryfikacji jakości informacji	
Są pewni, że informacje są zabezpieczone (6)	- przed przekazaniem obcej osobie (6)	- oprogramowaniem antywirusowym - szyfrowaniem - innymi zabezpieczeniami
Nie trzeba podawać danych publicznie (6)		
Gdy ich dane nie są wykorzystywane w sposób negatywny / na niekorzyść (5)		
Nie mogą czuć się bezpiecznie (3)		
Nikt nie próbuje wydobyć od nich informacji (3)	- siłą / przymusem (2) - podsłuchem	
Ich dane przechowywane są w sposób bezpieczny (2)	- przed podmioty upoważnione - w sposób legalny (2)	
Nikt nie rozpowiada kłamstw na ich temat (2)		
Kontrolują zarządzanie informacją i swoimi danymi (2)		
Nie są śledzeni w mediach społecznościowych (2)		
Ograniczają korzystanie z technologii i mediów (2)		
Weryfikują informacje (2)		

Mogą formować własną opinię		
Wolność wypowiedzi		
Posiadają wartościową informację		

Źródło: Opracowanie własne.

Wnioski oraz ograniczenia badawcze

Analiza przedstawionych rezultatów pozwala dostrzec, że charakteryzując sytuację poczucia bezpieczeństwa informacyjnego, studenci wskazywali zarówno te mające miejsce w cyberprzestrzeni, jak i w świecie rzeczywistym. W wielu wypowiedziach studentów, zarówno w samych definicjach terminu poczucie bezpieczeństwa informacyjnego, jak i w opisach sytuacji poczucia tego bezpieczeństwa, widać powiązania z tematyką ewaluacji jakości informacji, szczególnie tej dostępnej w internecie, i dostępem do informacji wysokiej jakości. Powiązania te, oceniane przez autorki jako słuszne, wskazują na poprawne zrozumienie lub skojarzenie zakresu znaczeniowego pojęcia „bezpieczeństwo informacyjne”. Jak już wskazano w tekście, odnosi się ono zarówno do bezpieczeństwa samej informacji, jak i bezpieczeństwa człowieka w kontekście jego ochrony przed zagrożeniami informacyjnymi (np. szkodliwymi treściami).

Wartymi odnotowania, nielicznymi, choć interesującymi refleksjami studentów są stwierdzenia, że współczesny człowiek w ogóle nie może czuć się bezpieczny informacyjnie, m.in. ze względu na dynamiczny rozwój nowych zagrożeń (np. złośliwego oprogramowania).

Respondenci często definiowali poczucie bezpieczeństwa informacyjnego jako brak lęku, stresu i stan spokoju wynikający z ochrony ich danych oraz dostępu do rzetelnych informacji. Dla części badanych kluczowym aspektem jest bezpieczeństwo prywatnych danych, a także zaufanie do osób, którym są one udostępniane. Poczucie bezpieczeństwa informacyjnego łączy się też dla nich z brakiem zagrożenia utratą lub kradzieżą danych, wiarygodnością i obiektywnością informacji, bezpiecznym przechowywaniem i przekazywaniem danych oraz bezpiecznym korzystaniem z nowych technologii. Część studentów zdecydowanie utożsamia poczucie bezpieczeństwa informacyjnego z możliwością swobodnego dostępu do obiektywnych informacji oraz zaufaniem do jakości otrzymywanych treści. W ich opinii ważne jest też posiadanie określonej wiedzy oraz świadomości zagrożeń, znajomość swoich praw oraz umiejętność rozpoznawania zmanipulowanych treści.

Pomimo istotnego wkładu w rozumienie pojęcia poczucie bezpieczeństwa informacyjnego, prezentowane analizy nie są wolne od kilku znaczących ograniczeń badawczych, wymagających klarownego odnotowania.

Po pierwsze, wybrana do badania grupa - studenci określonych kierunków wyłącznie jednej uczelni - nie stanowi grupy reprezentatywnej, której refleksje i opinie można by traktować jako uniwersalne dla ogółu społeczeństwa. Formułowanie wniosków na tak szeroką skalę wymagałoby podjęcia dalszych działań badawczych wśród innych (różnych) grup użytkowników informacji.

Po drugie, fakt, że w badaniu wzięli udział studenci kierunków związanych z tematyką bezpieczeństwa, może mieć znaczący wpływ na uzyskane wyniki. Prawdopodobne jest, że zetknęli się wcześniej z koncepcjami „bezpieczeństwa informacji” i „bezpieczeństwa informacyjnego” w ramach realizowanych kursów programowych, w związku z czym mogli znać obszary znaczeniowe wskazanych pojęć.

Po trzecie, wypowiedzi studentów przedstawione w artykule pochodzą z dzienników zebranych w roku akademickim 2021/2022, zatem można je traktować jako dane archiwalne, wymagające aktualizacji. Jednak część danych pochodzących z dzienników, omówiona w niniejszym tekście, nigdy wcześniej nie została udostępniona publicznie. Ze względu na ich wysoką wartość poznawczą uznano je za warte szczegółowego omówienia i opublikowania w postaci odrębnego artykułu.

Podsumowanie

Będąc z natury zjawiskiem subiektywnym, zależnym od wielu czynników wewnętrznych i zewnętrznych (w tym m.in. osobowościowych, społecznych i kulturowych), poczucie bezpieczeństwa informacyjnego nie jest możliwe do poznania i opisanie jedynie za pomocą badań teoretycznych, opierających się na analizie zastanej literatury naukowej. Omówione na łamach artykułu badanie empiryczne istotnie przyczynia się do lepszego zrozumienia rozpatrywanej koncepcji. Uzyskane rezultaty potwierdzają wcześniejsze ustalenia teoretyczne dotyczące zakresu znaczeniowego analizowanego pojęcia, podkreślając jego wieloaspektowość i odnosząc je zarówno do bezpieczeństwa danych i informacji, jak i do psychologicznego komfortu człowieka. Jednocześnie wyniki te przyczyniają się do pogłębienia dotychczasowej wiedzy, dostarczając szczegółowych danych na temat czynników warunkujących wystąpienie stanu poczucia bezpieczeństwa informacyjnego. Do pełnej charakterystyki analizowanego zjawiska, umożliwiającej jego głębsze zrozumienie, niezbędne jest jednak prowadzenie szerzej zakrojonych badań empirycznych, polegających m.in. na rozpoznaniu kluczowych czynników

wpływających na poczucie bezpieczeństwa informacyjnego zróżnicowanych grup użytkowników informacji oraz na określeniu jego poziomu. Prowadzenie tego typu analiz stanowić będzie przedmiot przyszłych badań autorek.

Bibliografia

- Ali A., Zulfqar N., Usama M., Ikraam R.M. (2025). *Impact of Cyber security Measures on Risk Mitigation, with the Mediating Role of Data Protection*. „Indus Journal of Social Sciences”, 3(1).
- Batorowska H. (2021). *Edukacja dla kształtowania poczucia bezpieczeństwa informacyjnego w turbulentnym środowisku VUCA*. W: Kaźmierczak D. i in. (red.). *Edukacja w świecie VUCA. Szanse, wyzwania, zagrożenia*. Wydawnictwo Libron. Kraków.
- Batorowska H., Batorowska K. (2024). *Rozszerzenie obszaru bezpieczeństwa powszechnego człowieka funkcjonującego w (nie)bezpiecznym środowisku informacyjnym*. „Rocznik Bezpieczeństwa Morskiego”, XVIII.
- Batorowska K. (2023). *Poczucie bezpieczeństwa informacyjnego społeczności lokalnych w aspekcie wybranych zagrożeń cywilizacyjnych na przykładzie społeczności Suchej Beskidzkiej (Rozprawa doktorska)*. Uniwersytet w Siedlcach.
- Batorowska K. (2024). *Poczucie bezpieczeństwa informacyjnego w świecie VUCA*. „Nowoczesne Systemy Zarządzania”, 19(1).
- Ilvonen I. (2011). *Information Security Culture or Information Safety Culture - What do Words Convey?* W: *European Conference on Cyber Warfare and Security*. Academic Conferences International Limited.
- Kozłowski R. (2013). *Ewolucja struktur organizacyjnych powodowanych wdrożeniem zaawansowanych technologii informacyjnych na przykładzie operatora telekomunikacyjnego*. W: Matejun M., Szymańska K. (red.). *Perspektywy rozwoju przedsiębiorczości w warunkach niepewności i ryzyka*. Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej. Łódź.
- Krzaklewska E., Potočnik D. (2014). *Survey on Impact of Youth Information and Counselling*. W: *Compendium on National Youth Information and Counselling Structures*. ERYICA. Council of Europe.
- Liu H. (2021). *eHealth Literacy and Physical Activity in Chinese College Students: Scale Development and Model Testing* (Doctoral dissertation). Hong Kong Baptist University.
- Liu H., Chow B., Liang W., Hassel H., Huang Y.W. (2021). *Measuring a broad spectrum of eHealth skills in the Web 3.0 context using an eHealth Literacy Scale: Development and validation study*. „Journal of Medical Internet Research”, 23(9), e31627.
- Łabędz K. (2018). *Poczucie bezpieczeństwa we współczesnym społeczeństwie polskim*. „Facta Simonidis”, 11(1).
- Motylińska P., Pieczka A. (2020). *Ewaluacja jakości informacji jako komponent zachowania bezpieczeństwa informacyjnego*. W: Korycińska P. (red.). *Horyzonty informacji*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków.

- Motylińska P., Pieczka A. (2022). *Zagrożenia wpływające na poczucie bezpieczeństwa informacyjnego - perspektywa studentów*. „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia de Securitate”, 12 (2).
- Negru M., Scott I., Belobra A. (2022), *Barriers & Bridges: communication & information exchange with Ukrainian refugees in Romania*. Center for Independent Journalism in Romania <https://internews.org/wp-content/uploads/2022/09/Romania-Information-Ecosystem-Assessment-Executive-Summary-Sep-2022.pdf> [dostęp: 24.03.2025].
- Pieczka A., Motylińska P. (2021). *Poczucie bezpieczeństwa informacyjnego*. W: Korycińska P. (red.), *Horyzonty Informacji 2*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków.
- Poniatowski P. (2021). *Niedopuszczalne lub nieuprawnione przetwarzanie danych osobowych – aspekty prawne*. „Prokuratura i Prawo”, (10).
- Popiołek M. (2018). *Indywidualne zarządzanie prywatnością w serwisach społecznościowych – zarys problemu w kontekście rozważań dotyczących społeczeństwa informacyjnego*. „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy”, 53.
- Venkataramanan N., Ravi T.N. (2016). *A Review on Digital Forensic Investigation Frameworks and Real World Cyber Crime Cases*. „International Journal on Recent and Innovation Trends in Computing and Communication”, 4(1).
- Wildemuth B. (2009). *Applications of social research methods to questions in information and library science*. Libraries Unlimited. Westport, Conn.

Streszczenie

Celem artykułu jest określenie obszaru znaczeniowego pojęcia „poczucie bezpieczeństwa informacyjnego” na podstawie wypowiedzi studentów Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej (dawniej: Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN) w Krakowie. Badanie zrealizowano w roku akademickim 2021/2022. Dane jakościowe gromadzono z wykorzystaniem metody pamiętników, a następnie poddano je jakościowej analizie zawartości. Na podstawie uzyskanych rezultatów stwierdzono, że poczucie bezpieczeństwa informacyjnego rozumiane jest przez respondentów wieloaspektowo i, jako takie, obejmuje zarówno ochronę danych i informacji, jak i pewien stopień psychologicznego komfortu wynikającego z dostępu do informacji wysokiej jakości. Ujęcie to współgra z dotychczasowymi ustaleniami dotyczącymi natury badanego zjawiska, potwierdzając kluczowe aspekty zawarte w teoretycznej definicji poczucia bezpieczeństwa informacyjnego sformułowanej przez autorki.

The feeling of information safety: an exploration of the concept's semantic scope from the students' perspective

Abstract

This article aims to define the semantic scope of the concept of the feeling of information security based on statements provided by students of the University of the National Education Commission (formerly the Pedagogical University of the National Education Commission) in Kraków. The study was conducted during the

2021/2022 academic year. Qualitative data were collected using the diary method and subsequently analysed through qualitative content analysis. The results indicate that the feeling of information security is understood by respondents as a multifaceted concept, encompassing both the protection of data and information and a degree of psychological comfort resulting from access to high-quality information. This perspective is consistent with previous findings on the nature of the phenomenon and confirms the key elements included in the theoretical definition of the feeling of information security formulated by the authors.

Słowa kluczowe: poczucie bezpieczeństwa informacyjnego; bezpieczeństwo informacyjne; bezpieczeństwo informacji; cyberbezpieczeństwo; użytkownicy informacji

Keywords: feeling of information safety; information safety; information security; cybersecurity; information users